

פינחס ג

דעם ערשטן פסוק פון די קרבנות של יום השני — „וביום השני פרים וגו' שנים עשר“ (מיט איינעם ווייניקער ווי ביום הראשון): היינט פארוואס ווארט אפ רש"י מיט זיין פירוש ביזן פסוק שלאח"ז — „ומנחתם ונסכיהם לפרים“?

די תמ' אין דעם איז נאך גרעסער: אין דעם פסוק ווערט גארניט דער-מאנט דער מספר הפרים!

ב. אויך אין דעם עצם פירוש פון רש"י איז תמוה — ער איז זיך לכאורה סותר מינ' ובי':

ער הויבט אן זיין פירוש זאגנדיק אז דאס וואס די פרי החג זיינען כנגד די שבעים אומות, איז אין אן אופן פון (מתמעטים והולכים) — „סימן כלי' להם“, און איז גלייך ממשיך להיפך, אז „בימי המקדש“ האבן די קרבנות ניט נאר ניט געבראכט זייער כלי', נאר אדרבה: „היו מגנין עליהם כו'“?

און אע"פ אז מען קען זאגן, אז די צוויי פארקערטע פעולות זיינען פאר-בונדן מיט באזונדערע ענינים — דער „סימן כלי' להם“ איז בלויז מצד דעם מספר הפרים, אבער די הקרבת קרבנות האט אויפגעטאן א הגנה אויף זיי — איז אבער נאך אלץ תמוה:

(א) למאי נפק'מ דא אין פ' הפסוק אז „ובימי המקדש היו מגנין עליהם כו'“?

א. אויפן פסוק „ומנחתם ונסכיהם לפרים“ — וואס שטייט ביי די קרבנות פון דעם צווייטן טאג סוכות — איז רש"י מפרש: פרי החג שבעים הם, כנגד שבעים אומות שמתמעטים והולכים, סימן כלי' להם, ובימי המקדש היו מגנין עליהם מן היסורין.

ווי מען לערנט בפשטות, איז ביי רש"י קשה: ווי קומט עס אז די פרי החג זיינען „פוחתין והולכין“? און ער פארענטפערט, אז די פרי החג זיינען „כנגד שבעים אומות שמתמעטים והולכים“.

לויט דעם איז אויך פארשטאנדיק פארוואס רש"י שטעלט אט דעם פירוש ערשט ביי די פסוקים פון דעם צווייטן טאג סוכות — און ניט גלייך ביים ערשטן טאג — ווייל די שוועריקייט אין פסוק (וואס איז מכריח דעם פירוש אז די פרי החג זיינען כנגד שבעים אומות) ווערט ערשט ביים צווייטן טאג, וואו מען זעט אז פרי החג פוחתין והולכין.

עס איז אבער תמוה ביותר: דעם ענין פון פוחתין והולכין זעט מען גלייך אין

(1) פרשתנו כט, יח.

(2) לשון רש"י לעיל כח, כד (ועד'ו לקמן כט, לו). וראה שבת כא, ב, פוחת והולך. ובסוכה (מז, א) „מתמעטין והולכין“ (כהמשך לשון רש"י כאן בנוגע להאומות (וראה לקמן הערה 7). וכ"ה ברש"י שבת שם ד"ה פרי. ועוד). ואכ"מ.

(3) וראה רש"י לקמן פסוק לו ממדרש תנחומא: למדה תורה כו'. אבל איז פירוש שני בטעם שפוחתין והולכין, כמשנ"ת בשיחת ש"פ פנחס תשכ"ו.

(4) ע"ד פרש"י גבי קרבנות הנשאים ב' נשא, שכתב הרמזים דר"מ הדרשן גבי הקרבנות דיום השני (ו, יט ואילך), כמשנ"ת בארוכה בלקו"ש ח"ח ע' 41 ואילך.

(5) וכמפורש באברבנאל כאן: „יש להם זיל שתי דעות, האחד . . כדי שיתקיימו . . השני הוא כדי שיכלו, ולהעיר שבבחי' לעיל (כט, יג) הובא רק זה שמתמעטים והולכים . . סימן כלי', ולא זה שהיו מגנין עליהם כו'. וראה לקמן הערה 16.

לשון וואס רש"י אליין נוצט בפירושו פריער (ביים ברית בין הבתרים) — „לפיכך כו' רמז על האומות שהיו כלין והולכין“.

ג) עיקר חסר מן הספר: מגין איז דאך די הקרבת הפרים — האט רש"י גע- דארפט זאגן והקרבת הפרים מגינה עליהם.

ד) וואס איז דער זאגן „ובימי המקדש היו מגינין עליהם כו'“ — צי דען וואלט מען געמיינט אז די הקרבה ובמילא די הגנה פון די קרבנות איז בזמן הגלות?!

ה) רש"י אין גמרא זאגט, אז די שבעים פרי החג — שכנגד שבעים אומות — זיינען „לכפר עליהם שירדו גשמים בכל העולם לפי שנדונין בחג על המים“. פארוואס זאגט רש"י בפי- רושו על התורה אז אנדער ענין וסוגי בפעולת הקרבנות — „היו מגינין עליהם מן היסורין“?

ד. וי"ל דעם ביאור בכל זה:

די עצם זאך פארוואס פרי החג זיינען פוחתין והולכין, וואלט (בלימוד ע"ד הפשט) קיין גרויסע קשיא ניט געווען. ווייל, ווי עס לייגט זיך אפילו ביי א בן חמש למקרא, איז פאראן אין יעדן מספר של קרבנות א געוויסער רמז. און ווי ער האט שוין געלערנט פריער אין דעם סיפור פון ברית בין הבתרים (עגלה משולשת גוי'¹) ועד'ז אין פ' נשא ביי די

ב) ועיקר: סו"ס איז דאס א תרתי דסתרי — ווי קען זיין אז די זעלבע קרבנות זאלן האבן סתירה'דיקע פעולות: סימן כלי' און מגינין?!

ג. אויך זיינען פאראן כמה דיוקים אין לשון רש"י, ומהם:

א) וויבאלד אז רש"י קומט פאר- ענטפערן פארוואס די פרי החג זיינען פוחתין והולכין, האט ער דערמיט גע- דארפט אנהויבן פירושו: „לפרים — כנגד האומות שמתמעטים והולכים סימן כלי' להם“ (וכיו"ב), און דערנאך מבסס זיין דעם פירוש מיט א ראי': „ו(לכן) מספרם שבעים כנגד שבעים אומות“ (וכיו"ב) — פארוואס הויבט אן רש"י מיטן ביאור אויף מספר הכללי פון די פרים, און ערשט דערנאך זאגט ער „שמתמעטים והולכים“?

נאך מער: אין דעם המשך הענין, הפירוש אויף „ולכבשים“, הויבט אן טאקע רש"י זיין פירוש „כנגד ישראל . . . והם קבועים“ (ניט ווי די פרי החג וואס פוחתין והולכין) — און ערשט דערנאך איז ער מבאר „ומנין צ"ח כו'“.

ב) וואס איז די אריכות הלשון אין רש"י „(שמתמעטים והולכים) סימן כלי' להם“ — לכאורה וואלט געווען גענוג ווען רש"י זאגט „(כנגד שבעים אומות) שמתמעטים והולכים“? ועד'ז ווי דער

6 בדפוס ראשון, דפוס שני וכמה כתי' רש"י (שתח"י) „והכבשים“. ואם אינו טה"ד (ט"ס) אולי אינו ד"ה חדש (והעתקת לשון הכתוב), כ"א המשך לשון רש"י.

7 לכאורה ה"א אפ"ל שכוונת רש"י ב.מתמעטים והולכים" היא על הפרים (שהקרבנם היא באופן של מתמעטים והולכים), ודבר זה — „סימן כלי' להם“. וכן מפורש בלשון הבחי' הנ"ל.

אבל — אינו. כי — עפ"י מהו להם, מלשון רש"י „שמתמעטים והולכים“ (ולא — „ומתמעטים כו'“) מוכח, שקאי על האומות שלפניו, ולא שהוא ענין

שני בנוגע להפרים. ובפרט שבנוגע להפרים נקט רש"י (כ"פ) הלשון „פוחתין והולכין“ (בגל הערה 2). וכן מוכרח לפרש לפי הגירסא בכמה דפוס' רש"י שלפנינו, שחסרות בהם התיבות „סימן כלי' להם“.

8 לך טו, יו"ד (בסופו).

9 סוכה נה, ב.

10 כי (גם) במש"מ התחלת כל הכרכות — היא כמפורש לפני זה, ונתתי גשמיכם“ (בחקותי כו, ד).

11 לך טו, ט וברש"י שם.

רעכענען יעדן טאג אלע פרטים שבה-קרבנות, אויך די וואס האבן דעם זעלבן צאל ווי אין דעם פריערדיקן טאג.

און ווי מ'האט געלערנט פריער, ביי די קרבנות הנשיאים, אז א'ע"פ אז יעדער נשיא האט געבראכט די זעלבע צאל קרבנות ווי די אנדערע נשיאים, פונ-דעסטוועגן, וויבאלד אז, כא"א הקריבו לפי דעתו¹⁴ — יעדער נשיא האט דער-ביי געהאט אנדערע כוונות ורמזים, ווי ס'איז צוגעפאסט פאר זיין שבט — רעכנט אויס די תורה ביי יעדן נשיא בא-זונדער (צוועלף מאל) די אלע פרטי הקרבנות (און באנוגנט זיך נישט זאגן „וכן הקריב גו" וכו'").

אבער בנדו"ד, חורש נישט איבער די תורה ביי יעדן טאג באזונדער די מנחות וכו', פרטי הקרבן, נאר אדרבה — דער פסוק איז מדגיש „ומנחתם ונסכיהם גו' במספרם כמשפט“ (אז דאס איז אין דעם זעלבן „משפט“ ווי די קרבנות פון ערשטן טאג¹⁵). דאס הייסט: נישט נאר איז דא נישט מודגש ווי די קרבנות פון יעדן טאג זיינען פארשידענע קרבנות, נאר פארקערט: דער פסוק איז מדגיש אז זיי זיינען דער זעלבער ענין וואס חזרת זיך איבער בכל יום ויום „כמשפט“ פון ערשטן טאג.

ווערט דעריבער שווער ביי רש"י: וויבאלד די קרבנות החג זיינען איין ענין — ווי קומט עס אז די פרי החג זיינען „פוחתין והולכין“? אויב משנה זיין דעם מספר הפרים, וואלט געדארפט זיין אין אז אופן פון ברכה, הוספה און „מעלין בקודש“, אבער נישט כלי, „פוחתין והול-כין“!

(14) לשון המדרש (במדבר פי"ג, יד). וכן מובן גם בפשטות, כמשנית בלקוטי שם (ע' 43).

(15) ראה רמב"ן לעיל כח, ז (בסופו). רש"י ד"ה רב אשי סוכה מז, א.

קרבנות הנשיאים¹² — אז די רמזים בא-שטימען די צאל (א.ד.ג.) פון די קרבנות.

ועד"ז בעניננו: מען וואלט געקאנט זאגן אז יעדן טאג פון סוכות איז דא אן ענין וואס איז פארבונדן מיט דעם בא-טרעפנדן מספר דוקא פון די פרים.

און רש"י דארף נישט זאגן אין וואס עס באשטייען די רמזים — ווייל דאס גע-הערט נישט צום לימוד ע"ד הפשט, נאר צום לימוד ע"ד הרמז והדרוש.

דער „בן חמש למקרא“ ווייס אז אין תורה איז פאראן (נישט נאר „פשט“, נאר) אויך רמז ודרוש — וואס דערפאר וועט ביי אים נישט זיין קיין קשיא פון דעם שינוי אין מספר הפרים —

אבער מיט אים לערנט מען בלויז דעם לימוד פון פשט. סיידן עס איז דא א שוועריקייט אין דעם פשט וואס ווערט פארענטפערט בלויז ווען מען ווייס דעם רמז.

נאר בשעת מען קומט צום פסוק „ומנחתם ונסכיהם לפרים גו' במספרם כמשפט“ — דא ווערט נישט פאר-שטאנדיק:

אויב די קרבנות פון יעדן טאג סוכות האבן פערשידענע רמזים, הייסט עס דאך, אז זיי זיינען (ברמזי וכוונת הענינים) פערשידענע קרבנות¹³. ובמילא האט דער פסוק געדארפט אויס-

(12) כניל הערה 4.

(13) להעיר מדעת ר' יהודה (סוכה מז, א) דפרים אין מעכבין ואזי שהרי מתמעטין והולכין. וראה ערכין י, (יש ע"ב) דזה שאומרים הלל בכל יום דסוכות הוא לפי, דחג חלוקין בקרבנותיהן, ולכן כל יום ויום נחשב לייט בפ"ע. (ל' אדהיו בשו"ע אריח סתרמ"ז. ועד"ז שם סת"ז ס"ז). משא"כ בפסח שאין חלוקין בקרבנותיהן (ערכין שם) — אין שום אחד מהם כמועד בפ"ע (ל' אדהיו סת"ז שם).

וואס) זיי וועלן סו"ס נכלה ווערן¹⁶; אבער „בימי המקדש היו מגינין עליהם כו" — די פעולה פון די קרבנות, וואס דאס איז „בימי המקדש“, איז פאר-קערט, צו אויפטאן א הגנה.

און די פעולה פון דער הקרבה איז דאך געווען ניט (נאר) בזמן ההקרבה נאר ביז זמן הקרבה הבאה¹⁷ — בימי המקדש¹⁸.

און דער טעם ההדגשה „ובימי המקדש כו“, ווייל דערמיט ווערט קלאר אז דוקא דער ענין („מגינין עליהם“) איז פארבונדן מיט (פעולת הקרבן) בימי המקדש, משא"כ דער „סימן כלי" להם (וואס שטייט פאר דעם אין רש"י), איז א סימן וועלכער איז פארבונדן מיט די אומות אין אלגעמיין¹⁹ (ניט מיט ימי המקדש).

ו. ע"פ הנ"ל אבער — אז דער ענין פון „מתמעטים והולכים" איז (ניט פעולת הקרבן, נאר) בלויז „סימן כלי" להם — קומט אויס, די צוויי ענינים בהפרים וועלכע זיינען כנגד די אומות: (א) דער מספר הכולל — שבעים, (ב) די הקרבה אין אן אופן פון „מתמעטים והולכים" — האבן צווישן זיך קיין שייכות ניט. האט רש"י געדארפט זיי פאנאנדער טיילן: ע' כנגד ע' אומות, א

נאכמער — ס'איז א דבר והיפוכו: פון דעם וואס יעדן טאג איז א שינוי (מיעוט) אין מספר הקרבנות זעט מען, אז זיי זיינען פערשידענע, מיט אנדערע רמזים; און גלייך דערנאך איז דער פסוק מדגיש ווי די קרבנות החג זיינען איין ענין, איין „משפט“?

אויף דעם ענטפערט רש"י „פרי החג שבעים הם כנגד שבעים אומות שמת-מעטים והולכים:“ די קרבנות החג זיינען טאקע איין ענין (ומשפט), נאר בנוגע די פרי החג (רמז לאומות), דריקט זיך אויס דער ענין אין דעם מספר הכולל פון אלע ימי החג — „פרי החג שבעים הם כנגד שבעים אומות:“ די פרים פון אלע זיבן טעג שטעלן צוזאמען איין ענין (ובמילא — איין משפט) — שבעים אומות; און דאס גופא איז דער טעם פארוואס זיי זיינען אין אן אופן פון „פוחתין והולכין“, ווייל („שבעים אומות שמתמעטים והולכים“.

ה. ביים בן חמש למקרא איז אבער ניט פארשטאנדיק:

מ'האט שוין געלערנט בריבוי מקומות אין חומש וועגן קרבנות, אלערליי קרבנות, און אומעטום טוען אויף קרבנות א דבר טוב — סליחה וכפרה, „ריח ניחוח לה“, וכיו"ב.

ווי קומט עס, אז די פעולה פון פרי החג זאל זיין אן ענין פון כלי?

אויף דעם איז רש"י מוסיף ביאור — „סימן כלי" להם ובימי המקדש היו מגינין עליהם כו:“ דאס וואס די פרי החג זיינען „כנגד שבעים אומות שמת-מעטים והולכים“, מיינט ניט אז דאס איז די פעולה פון דעם קרבן, נאר עס איז „סימן כלי" להם: עס איז בלויז א סימן (די קרבנות זיינען כנגד אזעלכע

16 בבחי' לעיל שם, והי' זה סימן כלי לשבעים אומות כו' שיהיו כולן כלי' כו'. ומלשון זה משמע שזוהי פעולת הקרבנות, שיהיו כולם כלי'. אבל לא הביא זה בשם רש"י. כן להעיר, שלא הביא שם (הסיום דפרש"י) שהיו מגינין עליהם כו', כנ"ל הערה 5.

17 ע"ד פעולת, והנ"ף (פרש"י אמור כג, יא).
18 כי בפשט — כשנחבר ביהמ"ק, שזהו מפני חטאי בני' (כמפורש בבחוקותי ובכ"מ) — מובן שבטלה פעולת (והגנת) הקרבנות שהקריבו בו.
19 ואדרבה, זה יהי' רק כשיבא מלך המשיח" (רש"י לך שם, יא בסופו).

כים; אבער וואס איז נוגע (אין פשוטו של מקרא) צו זוכן רמזים אויף „מנינם צ"ח“?

מילא דער מספר פון פרי החג איז א ראי' אז זיי זיינען כנגד די (שבעים) אומות; אבער וואס גיט צו דער רמז אין „מנינם צ"ח“ אין דעם אז די כבשים זיינען „כנגד ישראל“?

נאָר דער ביאור אין דעם: וויבאלד אז די שבעים פרים דו' ימי החג זיינען איין כלל (כנ"ל), איז מסתבר צו זאגן, אז אויך די קרבנות החג וועלכע זיינען „כנגד ישראל“, שטעלן צוזאמען איין ענין: און וויבאלד מאיז זיי מקריב בהמשך אחד מיט די פרי החג, לייגט זיך צו זאגן, אז ביידע סוגי קרבנות האבן אן ענלעכע פעולה.

זאגט רש"י — „ומנינם צ"ח לכלות מהם צ"ח קללות שבמשנה תורה: אמת טאקע אז „כבשים, כנגד ישראל . . והם קבועים“ — אידן זיינען (ניט) „מתמע- טים והולכים“ חוץ, נאָר „קבועים“, „קיימין לעולם“²²; אבער דאס איז נאָר ניט שולל אז עס זאל ביי זיי זיין יסורים ר"ל.

אויף דעם קומען די „כבשים“ און טוען אויף „לכלות בדוגמת סימן כלי“ פון די פרים, נאָר לטובה) מהם צ"ח קללות כו", אז ניט נאָר וואס די עצם מציאות פון אידן בלייבט גאנץ, נאָר דאס איז אין אן אופן פון מנוחה ושלוה, אז יסורים.

ח. מען דארף נאָך אבער פאָר- שטיין: אין פסוק שטייט דאָך „לפרים לאילים ולכבשים“ — פאָרוואס לערנט רש"י אז „ולכבשים“ איז „כנגד ישראל“, און ניט „לאילים“ וואס שטייט פריער אין פסוק?

צווייטער ענין (ד"ה?) — פוחתין והולכין סימן כלי' כו'.

אויך איז ניט גלאטטיק: נאָך וואס האָט מען געדארפט דערויף (שייכות הפרים והאומות) האָבן צוויי סימנים²⁰?

מוז מען זאגן, אז אע"פ אז דער ענין פון „מתמעטים והולכים“ איז בלויז „סימן כלי' להם“, איז דאס אבער נוגע צו דער פעולת הקרבן.

און דעריבער איז רש"י מדייק „היו מגינין עליהם מן היסורין“ (און ניט סתם „לכפר עליהם“ כדי זיי זאלן האָבן ברכות, גשמים): דאס גופא איז געווען פעולת הקרבן, אז ניט קוקנדיק דערויף וואס דער אייבערשטער האָט מלכת- חילה געמאכט די אומות אין אן אופן אז זיי זאלן זיין „מתמעטים והולכים“, איז אבער „בימי המקדש“ — ווען אידן האָבן מקריב געווען פרי החג ובדוקא ע' כנגד ע' האומות — איז (אלע ע' פרים) „היו מגינין עליהם מן היסורים“, די פרי החג האָבן מגין געווען אויף די אומות אז ביי זיי זאל (דעמאלט) ניט זיין קיין ענין פון „מתמעטים והולכים“, אפילו ניט א „מתמעטים“ פון יסורים.

ז. ע"פ כל הנ"ל וועט אויך ווערן מער פארשטאנדיק דער המשך אין רש"י אויף „ולכבשים“ — „וכנגד ישראל שנקראו“²¹ שה פזורה והם קבועים ומנינם צ"ח לכלות מהם צ"ח קללות שבמשנה תורה — דלכאורה איז ניט מובן:

בשלמא וואס רש"י זאגט „כנגד ישראל . . והם קבועים“, איז דאס דער לעומת פון די פרי החג, וואס זיי זיינען „כנגד שבעים אומות שמתמעטים והול-“

(20) ובפרט עפמשנ'ת לקמן סרס ח.

(21) ירמ' ג, יז.

לפרים שנאמר סבבני פרים רבים; פאר-
וואס ברענגט נישט רש"י דעם ענין דא ביי
פרי החג?

די תמ' איז נאך גרעסער: בנוגע צו
„כבשים“ זאגט רש"י א טעם אז דער מין
כבשים גופא איז א רמז אויף אידן,
האט דאך רש"י אוודאי²⁸ געדארפט זאגן
א טעם בהשייכות פון דעם מין פרים צו
אומות העולם?

ט. וי"ל דעם ביאור בזה — עכ"פ
ע"ד הרמז:

ביי די קרבנות פון חג הפסח²⁹ איז
רש"י מפרש: „פרים — כנגד אברהם“;
„אילים — כנגד אילו של יצחק“;
„כבשים — כנגד יעקב“.

פארוואס זאגט רש"י „אילים“ — לשון
רבים — בשעת אין פסוק שטייט „ואיל“
(ל' יחיד)? קען מען זאגן, אז דערמיט
מאכט רש"י קלאר, אז אט דער פירוש
באציט זיך (ניט נאר צו דעם פסוק, נאר)
צו אלע קרבנות מוספי יו"ט³⁰ פון פרים
אילים וכבשים, אז זיי זיינען כנגד די ג'
אבות.

און דערפאר קען רש"י נישט זאגן אז די
פרי החג זיינען כנגד די אומות ווייל
אומות נמשלו לפרים — ווייל אדרבה,
דער מין פרים דא איז א רמז אויף
אברהם; ס'איז נאר וואס דער מספר
הפרים זיינען כנגד די שבעים אומות.

און מען קען נישט פארענטפערן, אז
דאס איז דערפאר וואס אידן ווערן
אנגערופן „שה“ אבער נישט „אילים“,
ואדרבה — רש"י האט שוין מפרש גע-
ווען אין פ' לך³¹, אז אומות נמשלו
לאילים — ווייל:

(א) אויף „פר אחד איל אחד“³² (וואס
שטייט ביי שמיני עצרת) איז רש"י
מפרש „אלו כנגד ישראל“. זעט מען אז
אויך פר ואיל קענען זיין „כנגד
ישראל“³³ (מצד זייער מספר וכיו"ב).
האט דאך רש"י געקענט געפינען א רמז
הכולל אויף די אילים דחגה"ס — י"ד —
וואס האט א שייכות צו אידן³⁴?

(ב) אפילו מ'זאל זיך דוחק זיין און זאגן
אז ס'איז נישטא קיין רמז המתאים בדרך
הפשט אויף די י"ד אילים (און דערפאר
מוז מען זאגן אז די כבשים זיינען כנגד
ישראל) — בלייבט נישט גלאטיק³⁵ אין
פסוק: הלמאי איז די תורה מפסיק
צווישן די פרים (כנגד האומות) און
כבשים (כנגד ישראל) — מיט אילים?

וועט מען דאס פארשטיין בהקדים
וואס רש"י איז מפרש אז די פרים זיינען
כנגד די אומות (בלוין) מצד דעם מספר
(הכולל ד) שבעים — ולכאורה: רש"י איז
דאך מפרש אין פ' לך³⁶ אז אומות נמשלו

(23) שם.

(24) כט, לו.

(25) ולהעיר שבכמה דפוסי רש"י שלפנינו
הלשון: „איל כנגד ישראל“. וראה שיחת ש"פ פינחס
הגיל (הערה 3).

(26) ראה זהר סוף פרשתנו (רנט, א). ובמשכיל
לדוד כאן: איבא למימר שהם לכולות מהם י"ד עתים
לרעה. ועוד. ולהעיר גם מאברכנאל כאן ברמזי י"ד
כבשים — „רמז לבני יעקב . . י"ב וכאשר תעשה
מיוסף שני שבטים . . ואת דינה . . היו . . י"ד“.
וראה אוה"ח לעיל כט, יג. משכיל לדוד כח, יט.
ועוד.

(27) אף שבפשי"מ — כן הוא סדר הקרבתם.

(28) כיון שפר אחד הוא „כנגד ישראל“, כגיל
בפנים.

(29) לעיל כח, יט. וראה גם פרשי נזא ז, כא.

(30) וי"ל שאלה הם גם הרמזים דמוספי ר"ח
שלפניו (כה, יא). ומה שלא כתב זאת רש"י שם, כי
ההכרח לרמז זה (ע"ד הפשט) הוא מזה שגם שאר
מוספים (דיוט) הם דמינים אלה, שמה מוכח שהיוע
כללי (ולא ענין מיוחד לר"ח בלבד).

ישראל; און אלס א „ממוצע“ — די „אילים שנים“, כנגד עשו (אומות) און יעקב (ישראל).

[ומהאי טעמא זוכט ניש רש"י קיין רמז אויף דעם מספר (הכולל) של האילים — ווייל די אילים זיינען נישט אן ענין לעצמם, נאר זיי „געהערן“, זיינען בלויז א ממוצע צווישן פריים וכבשים, כנ"ל].

י"ד. ויש להוסיף: רש"י איז דאך מדייק בלשונו „אילים“ — כנגד אילו של יצחק; וואס איז די שייכות פון „אילים שנים“ — יעקב ועשו — צו „אילו“ של יצחק?

איז דער ביאור בזה (ע"ד הרמז): וועגן אילו של יצחק שטייט אין פרקי דר"א³⁶, אז „שתי קרניו של איל, של שמאל נשמע קולו על הר סיני . . וקרן של ימין . . (ו)עתיד לתקוע בו לעת"ל“.

דער חילוק צווישן די צוויי ענינים — מ"ת (ה"ס) און לעת"ל — איז: מ"ת האט א שייכות צו אידן דוקא — תורה איז „מורשה קהלת יעקב“³⁷, און עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה³⁸; משא"כ די גילויים דלעת"ל וועלן אויפטאן אויך אויף (איז) די אומות אז ורב יעבוד צעיר³⁹, ועמדו זרים ורעו צאנכם גו'⁴⁰, און נאכמער כמש"נ אז אהפוך אל

און ס'איז קיין סתירה נישט, אז די פריים זיינען סיי כנגד אברהם און סיי כנגד די שבעים אומות — ווייל אויף אברהם'ן שטייט³¹ „אב המון גוים נתתיך“, איז מען בחגה'ס מקריב די פריים כנגד די אומות וואס אברהם איז „נתתיך“ צו זיי ל"אב³².

ועד"ז בנוגע צו „כבשים“, אז דאס וואס זיי זיינען כנגד ישראל איז עולה בקנה אחד מיט דעם וואס זיי זיינען כנגד יעקב — ווייל דוקא יעקב איז „מטתו שלימה“³³, פון אים זיינען ארויס בלויז „ישראל“ (משא"כ יצחק וואס יצא ממנו עשו).

ועפ"ז וועט ווערן מבואר (ניט נאר פארוואס דער פסוק איז מפסיק מיט „אילים“ — וויבאלד זיי זיינען כנגד יצחק — נאר) אויך דעם טעם השינוי, וואס דוקא ביי קרבנות החג האט מען געבראכט „אילים שנים“ (ניט ווי בשאר הי"ט וואס מען ברענגט „איל אחד“):

וויבאלד אז די פריים וכבשים זיינען נישט כנגד אברהם ויעקב כשלעצמם, נאר בשייכות צו די פון וועמען זיי זיינען „אבות“ — שבעים אומות ובני ישראל — איז פארשטאנדיק, אז עד"ז איז בנוגע צו די „אילים, כנגד . . יצחק“. און דער-פאר ברענגט מען „אילים שנים“ — כנגד די צוויי זין פון יצחק, יעקב ועשו³⁴.

און דאס איז דער סדר הקרבנות: פריער קומען די פריים כנגד שבעים אומות; לבסוף קומען די כבשים כנגד

(35) בדפוס ראשון, דפוס שני וכת"י רש"י (שתח"י) — „כנגד יצחק“ (וכן נעתק בגו"א שם). אבל בדפוס רש"י שלפנינו (וכן ברא"ם שם) הוא כפנים.
וצ"ע ההכרח לזה בפשוטו של מקרא. ובפרט שלעיל ב' נשא כתב רש"י „כנגד יצחק“ (ולא — אילו של יצחק). ואכ"מ.

(36) פל"א.

(37) ברכה לג, ד.

(38) סנהדרין נט, רע"א.

(39) תולדות כה, כג.

(40) ישעי' סא, ה.

(41) צפני' ג, ט. רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(31) לך יז, ה וברש"י שם.

(32) כ"פ גם במשכיל לדוד פרשתנו שם. וראה

עד"ז פנים יפות כאן.

(33) רש"י ויחי מז, לא. ועוד.

(34) ראה גם משכיל לדוד שם.

המקדש, ווען מ'האט געהאט קרבנות בגשמיות וואס האבן געהאט א פעולה אין חיצוניות העולם; אבער משחרב ביהמ"ק איז דאס בטל געווארן, וכמחז"ל⁴⁵, „אוי להם לעכורים שאבדו ואין יודעין מה שאבדו“.

משא"כ בנוגע אידן, איז „כבשים כנגד ישראל . . והם קבועים“, וואס דער פירוש הפנימי בזה איז, אז די קרבנות זיינען „קבועים“ — זייער פעולה איז „קיימת לעולם“;

וואָרעם דורך תפלה שכנגד קרבנות טוט מען אויף „לכלות מהם צ"ח קללות שבמשנה תורה“, אז אפילו משחרב ביהמ"ק וגלינו מארצנו און מען געפינט זיך תחת יד האומות, האט מען ניט קיינע יסורים ח"ו, נאר מען האט מנוחה ושלום ושלוח,

„ולכל בני ישראל ה' אור במושבותם“⁴⁶, זייענדיק נאך אין מצרים, אין מיצר הגלות,

און דאס ווערט די הכנה קרובה צו דער מנוחה ושלום אמיתיים ביז תכלית השלימות בזה, נאכמער ווי בימי (פדה בשלום פון) דוד, אפילו מער ווי בימי שלמה, נאר ווי בימי המשיח⁴⁷ — בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

(משפחת ש"פ פינחס תשמ"א)

עמים שפה ברורה ג' לעבדו שכם אחד. קומט אויס, אז די צוויי קרניים פון אילו של יצחק האבן א שייכות איינער צו יעקב (ישראל) און א צווייטער צו יעקב ועשו (אומות).

יא. פון יינה של תורה שבפירוש רש"י:

בנוגע דער פעולה פון הקרבת שבעים פרים כנגד שבעים אומות זאגט רש"י „ובימי המקדש היו מגינין עליהן כו“; דאָקעגן ביי די כבשים זאָגט ער „ומנינם צ"ח לכלות מהם צ"ח קללות שבמשנה תורה“ — וואָס כו"כ פון די „קללות שבמשנה תורה“ זיינען שייך דוקא צו זמן הגלות, ניט בימי המקדש?

דער ביאור אין דעם: ס'איז דאך תפלות כנגד קרבנות תקנום⁴². און דאס וואָס מען פלעגט אויפטאָן בזמן שביהמ"ק ה' קיים דורך קרבנות, טוט מען איצטער אויף דורך תפלה.

דער חילוק איז אָבער⁴³: דורך קרבנות בגשמיות אין ביהמ"ק הגשמי, קומט אַראָפּ די פעולת הקרבנות ביז אין גשמיות העולם, „בעולם בחיצוניות בפרט על ממש“⁴⁴; משא"כ דורך תפלה איז די פעולה נאר אין נפש (אין דעם אדם גופא).

ו"ל אז דאָס איז דער חילוק צווישן פעולת הפרים והכבשים:

די פרי החג וואָס דאַרפן אויפטאָן אין די אומות, קענען נאָר זיין „בימי

(45) סוכה שם.

(46) בא י, כג.

(47) ראה בארובה אדהאמ"צ בסוף שערי תשובה חלק ראשון (גו, א). המשך תעריב ח"ב פרק שעד.

(42) ראה ברכות כו, א"ב.

(43) לקו"ת פרשתנו ע, סע"ב.

(44) ל' הלקו"ת שם.

מטות

מזרחה) — איז אָבער דער מכוון פון דער מלחמה געווען באַזעצן, ישוב — לכבוש את הארץ⁸, ווי זיי האָבן עס גע-זאָגט: „ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנום אל מקומם“ און נאָכמער — „לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש בחלתו“⁹.

ב. ועפ"ז, אַז מלחמת מדין איז גע-ווען ניט צוליב כבוש — איינצונעמען עס זאל ווערן זיינע¹⁰ און באַזעצן ארץ מדין, ווערט פאַרענטפערט אַ קשיא וואָס דער ראב"ד פּרעגט אויפן רמב"ם:

(8) שאף שגם בו' עממין נצטוו (ועוד יותר). „לא תחי' כל נשמה כי החרם תחרימם גו'“ (שופטים כ, טז) — הרי מפורש שם (פסוק יח) שאין זה שייך לכיבוש הארץ. כ"א „למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם“, ומלחמת ד' עממין הוא לא בשביל לא תחי', הריגתם. כ"א בשביל כיבוש איי. וכמובן גם מזה שקראו להם לשלום ושלשה כתבים שלח יהושע כו' מי שרוצה לברוח יברח כו' מי שרוצה להשלים ישלים כו' (רמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"ה. ושי"ג. וראה שם כריש הפרק ובה"ד שם). וגרגשי עמד ופנה (ירושלמי שביעית פ"ו ה"א. ויק"ר פ"ו, ו. פרשי' תשא לג, ב. לד, יא. ועוד) וראה לקמן הערה 25, 29.

משיא"כ במדין שלא מצינו שפתחו להם לשלום. וצ"ע בלשון הרמב"ם שם רפ"ז „אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו שלום כו'“. וראה לקמן בפנים סעיף ג.

(9) שם, יז"ח.

(10) דכיבוש קונה (ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ד. שו"ע אדה"ז הל' הפקר והשגת גבול ס"ג).

(*) וראה רמב"ם (הל' מלכים פ"ה ה"ד) שמצות החרם תחרימם, לא תחי' כל נשמה בו' עממין, אינה שייכת דוקא למצוה ד'כיבוש הארץ (אף שמא דוקא נתחייבו בזה, כברמב"ם שם פ"ו ה"ד), שבה מדובר בפרשתנו. ראה רמב"ן בהשלמות לסהמ"צ מ"ע ד.

א. בפרשתנו רעדט זיך וועגן צוויי מלחמות פון אידן מיט אומות העולם. וועגן דער ערשטער מלחמה, מלחמת מדין, ווערט דערציילט ווי זיי איז גע-ווען בפועל; און וועגן דער צווייטער מלחמה — די מלחמה העתידה צו כובש זיין א"י — ווי די בני גד ובני ראובן האָבן זיך אונטערגענומען צו זיין דער „חלוץ צבא לפני ה' למלחמה“².

דער חילוק צווישן די צוויי מלחמות איז מובן פון די פסוקים גופא: מלחמת מדין איז געווען, ווי דער אויבערשטער האָט געזאָגט: „נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים“, מטרת המלחמה איז געווען „ויהרגו כל זכר“³ אַלס „נקמה“ (פאַר דעם וואָס זיי האָבן געטאָן צו אידן); עס שטייט אָבער ניט אַז די אידן האָבן דאָס געטאָן צוליב באַזעצן זייערע שטעט (פאַרקערט גאָר: „את כל עריהם במושבותם ואת כל טירותם שרפו באש“⁵), זיי האָבן נאָר גענומען בשבי די „נשי מדין ואת טפם וגו' ואת כל חילם בזו“⁶.

משא"כ די מלחמה פון בני גד ובני ראובן מיט די אומות פון ארץ ישראל, כאַטש אַז ביי זיי (בא' די בני גד ובני ראובן) איז דאָס געווען נאָר „הורישו את אויבינו מפניו“⁷ און זיי אליין האָבן זיך דאָרט ניט באַזעצט (נאָר — בעבר הירדן

(1) לא, ואל"ך.

(2) לב, כו.

(3) לא, ז.

(4) ראה פרשי' שם לא, ב. פינחס כה, יז"ח.

ובפרשי'.

(5) לא, י.

(6) שם, ט.

(7) לב, כא.